

huit établissements scolaires lithuaniens et remit son rapport, le 21 mai 1791, directement à la Commission d'Éducation Nationale, sans tenir compte de l'École Principale de Wilno.

De son côté, le P. Antoine Poplawski, inspecteur indépendant nommé par l'École Principale de Cracovie, visita 13 établissements scolaires de Grande Pologne, mais pas les Écoles Pies. La dernière inspection dans six Écoles Supérieures et huit établissements piaristes eut lieu en 1793, à la veille même de la dissolution de la Commission par Targowica et fut faite par l'abbé Vincent Treffler et le P. Théodore Waga, inspecteur provincial des Écoles Pies.

Ważniejsze wydarzenia w polskim życiu katolickim (1 X 1961—30 IV 1962)

W związku z jubileuszem 300-lecia polskiej Prowincji OO. Pijarów, któremu został poświęcony obecny tom „Naszej Przeszłości”, wpłynęły na ręce O. Prowincjała A. J. Wróbla telegram od Ojca św. Jana XXIII i List Generała Zakonu. Podajemy tekst obydwóch dokumentów.

CITTÀ DEL VATICANO

AUGUSTUS PONTIFEX PATERNO ANIMO PRECIBUSQUE
TERTIUM FELICITER EXACTUM SAECULUM PROSEQUITUR
A CONDITA POLONA PROVINCIA SCHOLARUM PIARUM
EIUSQUE SODALIBUS DE RELIGIONE EGREGIE MERITIS
EXOPTAT UT MAGIS MAGISQUE ABUNDET IN OMNE
OPUS BONUM ATQUE UT HAEC AUSPICATA CONTINGANT
APOSTOLICAM BENEDICTIONEM SUPERNORUM MUNERUM
AUSPICEM SVAEQUE BENEVOLENTIAE TESTEM PERA-
MANTER IMPERTIT QUAM ETIAM AD ALUMNOS AC FIDE-
LES PERTINERE CUPIT
CARDINALIS CICOGNANI

CASA GENERALIZIA DEI PADRI SCOLOPI

Piazza dei Massimi, 4 (S. Pantaleo)

ROMA

A PRAEPOSITO GENERALI SCHOLARUM PIARUM Pax Christi

R. adm. P. i Praeposito Provinciali, RR. PP. Rectoribus
et universis Consodalibus Provinciae Poloniae salutem
in Domino, qui est vera salus!

Dilectissimi Consodales!

Mox tertium centenarium a fundatione almae vestrae nos-
traeque Provinciae Poloniae estis celebraturi, qua felicissima

occasione „gaudere cum gaudentibus” nos quoque vehementer desideramus. Insigne enim anniversarium huiusmodi non solum festum vestrum est, sed universarum Scholarum Piarum quoque, quarum nomine omnibus vobis nostram gratulationem paternaque vota peramanter promimus.

Universus Ordo noster varia beneficia a Scholis Piiis Polonis recepit, pro quibus semper pergratus esse debet.

Ita imprimis prae oculis habemus tristissima tempora suppressionis innocentianae, qua peracta, consodales in Polonia sub vexillo Calasancii militantes per Regem, Proceres Regni et Praesules tam strenue efficaciterque pro restauratione Ordinis nostri certaverunt.

Ast nequimus oblivioni dare nec aliud magnum profecto meritum carae vestrae Provinciae, quod nempe adiutorio ipsius auctoritate pontificia recognitum fuit licere nobis etiam scientias maiores in publicis scholis tradere atque ad scholas nostras pueros divites ac nobiles quoque admittere, quod ius unam e fundamentalibus legibus nostris, Constitutionibus insertam (n. 6 Const.), constituit.

Numquam fuit quidem ignotum, sed his ultimis temporibus e permultis publicationibus semper magis magisque elucescit praeclarum illud exemplum, quod saeculo XVIII consodales Poloni, variis in campis scientiarum litterarumque spiritu calasanciano enixe laborantes et in evolvendam culturam nationalem non parvum influxum exercentes, omnibus consodalibus Ordinis nostri dederunt. Ex quibus calasantiadibus procul dubio P. Stanislaus Konarski, reformator rei scholasticae in Polonia, est maximus, ast numerosi alii quoque operositate tam scholastica quam litteraria sibi atque Scholis Piiis monumentum aere perennius crexerunt.

Sed nequimus silentio praeterire aliud exemplum, itemque omnibus ditionibus Ordinis nostri a vestra Provincia datum et semper imitatione dignum. Ob calamitates temporum, quae durantibus his ultimis duobus saeculis toties caram vestram patriam inflixere, quoties Provincia Poloniae fere extincta devenit?! Deo favente tamen ac filiis eiusdem fideliter heroiceque collaborantibus, calamitates id genus semper superavit et de ipsa valuit atque valet: „Succisa virescit”. Exemplum huiusmodi ditiones nostras in similibus adiunctis constitutas semper ad resurrectionem incitabit.

De beneficiis supradictis loquentes pio animo memores esse cupimus illorum, qui ad favores huiusmodi universis Scholis Piiis praestandos Provinciam vestram capacem reddiderunt. Quo sub aspectu libenter commemoramus imprimis illos „ignotos calasantiades”, qui in ministerio nostro exercendo „portaverunt pondus diei et aestus”, dein longam seriem eximiorum Superiorum et demum modo particulari fundatores ac instauratores. Inter hos libenter hac vice recordamur P. Iis Joannis Borrell felicis recordationis, cuius vitam et operam tam vos quam infrascriptus recenti adhuc memoria tenemus.

Occasione autem huius iubilaei nec nostra deesse possunt vota sinceris sensibus porrecta. Ex toto animo exoptamus, ut Provincia Poloniae, difficultatibus non obstantibus, feliciter incipiat IV saeculum suae vitae, quam, inspirantibus praeteritis tribus saeculis, heroice et gloriose continuet. Quibus in conatibus non deerunt vobis, carissimi Consodales, auxilia divina, protectio Matris Dei Scholarum Piarum, quae eodem tempore est Mater Dei Claromontana, benevolentia omnium Scholarum Piarum in orbe et amor paternus eius et eorum, qui patrimonium S. Patris nunc regit et in posterum regent.

Gratulationem nostram vota quoque iterum atque iterum vobis promendo, „absentes quidem corpore, praesentes vero spiritu”, vos omnes libentissime benedicimus.

Datum Romae, die 28 ianuarii a. 1962

(—) P. Vinc. Tomek a S. Ant. P.
Praepositus Generalis

JUBILEUSZ REDAKTORA „NASZEJ PRZESZŁOŚCI”

W dniu 17 grudnia 1961 r. obchodził Ks. A. Schletz srebrny jubileusz kapłaństwa. W czasie uroczystej Mszy św. celebrowanej przez Jubilata w kościele Księży Misjonarzy w Kr. na Stradomiu, kazanie wygłosił Ks. Biskup Wincenty Urban z Wrocławia. Studenci Instytutu Teologicznego uczcili swego Profesora skromną akademią.

Z okazji jubileuszu Ojciec św. Jan XXIII nadesłał na ręce Wizytatora Polskiej Prowincji Misjonarzy Ks. A. Ułowicza następujący telegram:

15 XII 61.

CITTÀ DEL VATICANO

OCCASION VINGT-CINQUIÈME ANNIVERSAIRE ORDINATION ALPHONSE SCHLETZ SA SAINTETÉ FÉLICITANT VOLONTIERS MÉRITANT JUBILAIRE LUI ENVOIE GRAND COEUR PATERNELLE BÉNÉDICTION APOSTOLIQUE IMPLO-RÉE

CARDINAL CIGOGNANI

Prymas Polski, Ks. Kardynał Wyszyński nadesłał Ks. Schletzowi następujący telegram:

WARSZAWA 16 XII 61.

DROGIEMU REDAKTOROWI „NASZEJ PRZESZŁOŚCI” PRZESYŁAM NA DWUDZIESTOPIĘCIOLECIE KAPŁAŃSTWA BŁOGOSŁAWIENSTWA PRYMASOWSKIE WRAZ Z ŻYCZENIEM, BY ŻYCIEM SWOIM PISAŁ NAJLEPSZĄ PRZYSZŁOŚĆ DLA KOŚCIOŁA I DZIEJOWEJ KULTURY OJCZYSTEJ.

STEFAN KARDYNAŁ WYSZYŃSKI

PRYMAS POLSKI W RZYMIE

Dnia 14 II br. Ks. Kardynał St. Wyszyński, Prymas Polski wyjechał do Rzymu, by wziąć udział w posiedzeniu Centralnej Komisji Soborowej, której jest członkiem. Do Wiecznego Miasta przybył Ks. Prymas 16 II i już następnego dnia został przyjęty na audiencję przez Ojca św. Jana XXIII. Następnie 20 II wziął udział w IV sesji Centralnej Komisji Przygotowawczej do II Soboru Watykańskiego, którą zainaugurował sam papież. W czasie swojego pobytu w Rzymie Ks. Kardynał był jeszcze dwukrotnie przyjmowany przez Ojca św. (25 II i 8 III). Dnia 9 III Ks. Prymas opuścił Rzym i przez Wiedeń 11 III wrócił do Warszawy.

„NASZA PRZESZŁOŚĆ” DLA PAPIEŻA JANA XXIII

Jak już poprzednio podawaliśmy¹, Ks. Arcybiskup Eugeniusz Baziak wręczył w grudniu 1959 r. Ojcu św. dziesięć tomów „Naszej Przeszłości”. Ostatnio w dniu 8 marca br. Prymas Polski Ks. Kardynał Stefan Wyszyński złożył w darze Papieżowi Janowi XXIII podczas publicznej audiencji kolonii polskiej w Rzymie tomy od XI do XIV. Ojciec św. okazał duże zainteresowanie naszymi studiami. Przekazanie wspomnianych tomów Papieżowi zostało uwiecznione na zdjęciu fotograficznym.

¹ Nasza Przeszłość T. 11: 1960 s. 429.

LIST PASTERSKI EPISKOPATU POLSKIEGO O SOBORZE

Biskupi polscy zebrani na wspólnej konferencji w Warszawie wydali dnia 16 XI 1961 r. List pasterski do duchowieństwa i wiernych w sprawie II Soboru Watykańskiego. Po krótkim okolicznościowym wstępie List omawia naturę, zadania oraz znaczenie Soboru Powszechnego w życiu Kościoła katolickiego. Podaje ponadto ogólny zarys zagadnień, które będą poruszane na Soborze. W zakończeniu Episkopat Polski wzywa wszystkich do ofiar, umartwień i modlitw na intencję Soboru. Dnia 6 I br. List powyższy został odczytany we wszystkich kościołach Polski. Pełny tekst tego dokumentu podał Tygodnik Powsz. nr 2 z dnia 14 I 1962 br.

ORDYNARIUSZ WROCŁAWSKI ARCYBISKUPEM

Ojciec św. Jan XXIII w uznaniu zasług położonych nad organizacją życia religijnego w archidiecezji wrocławskiej mianował ks. Bpa Kominka tytularnym arcybiskupem. Nominacja ta spotkała się z wielką radością katolików w Polsce, a zwłaszcza wiernych archidiecezji wrocławskiej, którą Ks. Abp kieruje od grudnia 1959 r. O wielkim zainteresowaniu się Ks. Abpa Kominka współczesną problematyką kościelną świadczą liczne artykuły drukowane w prasie katolickiej: Ateneum Kapłańskim, Homo Dei, Tygodniku Powszechnym i in.

NOWI BISKUPI

Ojciec św. Jan XXIII zamianował czterech nowych Księżów Biskupów Sufraganów: Ks. Bronisława Dąbrowskiego dla archidiecezji warszawskiej, Ks.

dra Pawła Latuska dla archidiecezji wrocławskiej, Ks. dra Jana Obląka dla diecezji olsztyńskiej i Ks. dra Jana Wosińskiego dla diecezji płockiej.

Ks. Bp Bronisław Wacław Dąbrowski urodzony w 1917 roku w Grodźcu k/ Konina, nauki średnie ukończył w Niższym Seminarium Księżów Orionistów w Zduńskiej Woli. Po wstąpieniu do Zgromadzenia Księżów Orionistów studiował filozofię w Międzynarodowym Instytucie Filozoficznym tegoż Zgromadzenia w Tortona we Włoszech. Studia teologiczne odbył w czasie okupacji niemieckiej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Po powstaniu warszawskim dostał się do obozu hitlerowskiego. W r. 1945 otrzymał święcenia kapłańskie z rąk ks. arcybpa Szlagowskiego. Od roku 1950 Ks. Bp Dąbrowski pracował jako dyrektor Biura Episkopatu Polski. W roku następnym został kierownikiem Wydziału Spraw Zakonnych przy Sekretariacie Prymasa Polski. Konsekracja odbyła się dnia 25 III br. w Bazylice Archikatedralnej p. w. Św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Konsekratorem był Ks. Kardynał Wyszyński, zaś współkonsekratorami Ks. Bp Z. Choromański sufragan warszawski i Ks. Bp F. Korszyński sufragan wrocławski. Ks. Bp B. Dąbrowski jest czwartym sufraganem arcybiskupa warszawskiego.

Ks. Bp Paweł Latuszek, trzeci sufragan archidiecezji wrocławskiej urodził się w 1910 r. Nauki średnie ukończył w Pszczynie. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie i na Wydziale Teologicznym U. J. Wyświęcony na kapłana w 1935 r. przez następne trzy lata pracował jako wikariusz parafii Św. Barbary w Chorzwie. W r. 1938 na Wydziale Teologicznym

nym U. J. uzyskał doktorat teologii za pracę: *Problem cierpienia u Św. Augustyna* (Chorzów 1938). W tymże samym roku został skierowany na dalsze studia na Katolicki Uniwersytet w Lille. Po ukończeniu École des Missionnaires du Travail powrócił do kraju. W latach 1939—1942 był kapłanem Ks. Bpa S. Adamskiego. Dalsze lata wojny spędził również w Katowicach. W latach powojennych pracował wraz z Ks. B. Kominkiem, ówczesnym Administratorem Apostolskim Ordynariatu Opolskiego nad organizacją życia religijnego na tych terenach początkowo jako kanclerz Kurii, a następnie Wikariusz Generalny. Po objęciu rządów w archidiecezji wrocławskiej Ks. Bp Kominek mianował go Kierownikiem Referatu Duszpasterskiego oraz profesorem teologii pastoralnej w Seminarium Duchownym. W lipcu 1958 r. został rektorem tegoż Seminarium. W 1959 r. został pralatem domowym Ojca św. Konsekracja Ks. Bpa Latuska odbyła się dnia 11 II w katedrze wrocławskiej. Konsekratorem był Ks. Bp B. Kominek, zaś współkonsekratorami Księża Biskupi: F. Jop i A. Wronka.

Ks. Bp Jan Obląk, urodził się dnia 26 V 1913 r. w Borzęcinie. Gimnazjum i Seminarium Duchowne ukończył w Tarnowie. Wyświęcony na kapłana w 1936 r. przez bpa F. Lisowskiego pracował jako wikariusz na parafiach w Ciężkowicach i Nowym Sączu. Następnie był administratorem parafii Pleśna i Lisia Góra k. Tarnowa i w końcu wikariuszem parafii Dąbrowa Tarnowska. W r. 1948 na Wydziale Teologicznym U. J. uzyskał doktorat teologii. W początkach 1949 r. został inkardynowany do diecezji warmińskiej. Najpierw był proboszczem w Żurawce k. Szatuma, a następnie Dy-

rektorem Niższego Seminarium Duchownego w Olsztynie, wicerektorem i profesorem historii Kościoła w Wyższym Seminarium. W r. 1958 wszedł do grona warmińskiej kapituły katedralnej. Ks. Bp Obląk jest autorem szeregu artykułów i rozpraw z zakresu historii Kościoła na Warmii. Podajemy ważniejsze z nich: *Egzemplarz diecezji warmińskiej i jej obrona za bpa Mikołaja Szyszkowskiego*, Pol. sacra R. 7:1955 s. 123—136; *Z powojennych dziejów diecezji warmińskiej* (luty-wrzesień 1945), Pol. sacra R. 8:1956 s. 397—410; *Język polski w kościołach i szkołach na Warmii w pierwszej połowie XIX wieku*, Zapiski histor. T. 23:1957 z. 1/3 s. 175—189; *Pani Ziemi Warmińskiej*, Aten. kapł. R. 49:1957 T. 54 s. 47—61; *Kościół na Warmii w okresie „Kulturkampfu”*, Aten. kapł. R. 49:1957 T. 54 s. 203—217; *Materiały do działalności kulturalnej Ignacego Krasickiego. O stosunku do sztuki i zbiorach artystycznych*, Studia pomorskie T. 2:1957 s. 401—431; *Wykaz polskich druków na Warmii za lata 1800—1939*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie R. 1:1957 nr 1 s. 50—61, nr 2 s. 112—127; *Jan Karol Konopacki biskup nominat warmiński*, Nasza Przeszłość T. 8:1958 s. 153—179; *Historia diecezji warmińskiej*, Olsztyn 1959; *Wojciech Rudnicki i jego oświadczenie ostatniej woli*, Nasza Przeszłość T. 10:1959 s. 431—437; *Pieczczę kancelarii biskupiej i kapitulnej na Warmii*, Rocznik Olsztyński T. II:1959 s. 119—134; *Życie kościelne na Warmii w świetle relatio status biskupa Wacława Leszczyńskiego z r. 1657*, Rocznik teol. kan. T. VI zesz. 3:1959 s. 5—31; *Stosunek niemieckich władz kościelnych do ludności polskiej w diecezji warmińskiej w latach 1800—1870*, Lublin 1960; *Zgromadzenia Św. Wincentego a Paulo na*

Warmii, Nasza Przeszłość T. 12:1960 s. 47—58; *Ogłoszenie dogmatu Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w diecezji warmińskiej*, Nasza Przeszłość T. 14:1961 s. 269—278; *O początkach kapituły katedralnej na Warmii*, Warmińskie Wiadomości Diecezjalne (wrzesień-październik 1961 r.) oraz *Statuty warmińskiej kapituły katedralnej* (tamże). Konsekracja Ks. Bpa Obląka odbyła się dnia 1 IV br. w katedrze we Fromborku. Konsekratorem był Ks. Kardynał Wyszyński, zaś współkonsekratorami Ks. Bp K. Pękala i Ks. Bp M. Bleharczyk z Tarnowa.

Ks. Bp Jan Wosiński urodził się 15 V 1914 r. Studia średnie oraz Seminarium Duchowne ukończył w Płocku. Święcenia kapłańskie otrzymał dnia 18 VI 1939 roku. Początkowo pracował jako wikariusz w Pultusku. W r. 1943 został kapłanem przy Zakładzie Wychowawczym Sióstr Urszulanek w Warszawie na Tamce. Po zakończeniu wojny powrócił do Pultuska. Następnie pracował jako wikariusz i katecheta w Sierpcu. W r. 1950 rozpoczął studia specjalistyczne z teologii moralnej na KUL, ukończone doktoratem teologii w 1954 r. Po studiach aż do chwili nominacji biskupiej pracował jako ojciec duchowny Wyższego i Niższego Seminarium Duchownego w Płocku. Równocześnie był profesorem teologii moralnej fundamentalnej. W r. 1959 został szambelanem papieskim. Konsekracja Ks. Bpa Wosińskiego odbyła się w Bazylice katedralnej w Płocku. Konsekratorem był Ks. Kardynał Wyszyński, zaś współkonsekratorami Ks. Bp P. Dudziec, sufragan płocki i Ks. Bp St. Barela, sufragan częstochowski.

KORONACJA OBRAZU N. M. P. W POZNANIU

Ojciec św. Jan XXIII przychylnie się do próśb Ks. Arcybpa A. Baraniaka i wiernych miasta Poznania Bremem Maria omnibus z 12 kwietnia 1961 r. pozwolił na uroczystą koronację łaskami słynącego Obrazu N. M. P. Nieustającej Pomocy w Farze Poznańskiej. Aktu koronacji dokonał Arcybiskup Baraniak w dniu 11 X 1961 roku. W uroczystości tej wzięło udział 19 Księży Biskupów, duchowieństwo archidiecezji poznańskiej i liczne rzesze wiernych. Należy zaznaczyć, że jest to pierwszy w Polsce Obraz N. M. P. Nieustającej Pomocy koronowany powagą papieską².

ZAKOŃCZENIE ROKU KADŁUBKOWEGO

Na zakończenie roku Kadłubkowego ogłoszonego z racji 800-lecia jego urodzin odbyły się uroczystości w Krakowie i Jędrzejowie. W Krakowie dnia 11 III br. w katedrze na Wawelu sumę pontyfikalną celebrował Ks. Arcybiskup E. Baziak. Kazanie okolicznościowe wygłosił O. Eustachy Kocik S. O. C. z Wąchocka. W Jędrzejowie odbyło się triduum w dniach 8—10 III. W niedzielę 11 marca sumę pontyfikalną odprawił Ks. Bp J. Jaroszewicz, sufragan kielecki, kazanie zaś „Wkład Bł. Wincentego Kadłubka w kulturę duchową i materialną Polski” wygłosił O. Opat S. Kiełtyka ze Szczyrzyca. O godz. 17 Mszę pontyfikalną celebrował O. Opat A. Ciesielski z Mogiły. Kazanie na temat: „Duch ofiary i wyrzeczenia Bł. Mistra Wincentego na przestrzeni ośmiu wieków” wygłosił również O. Opat Kiełtyka.

Prof. M. Plezia, kierownik Sekcji Miłośników Krakowa przy Klubie Inteligencji Katolickiej zorganizował cykl

²) Przewodnik kat. 29 X 1961 nr 44.

odczytów poświęconych Bł. Wincentemu Kadłubkowi. Pierwszy odczyt prof. Z. Budkovej — Życie umysłowe Krakowa na przełomie XII i XIII w. — dnia 24 III br. był wprowadzeniem i ogólnym tłem dla następnych. Odczyt O. Opata S. Kiełtyki — 27 III — przedstawił życie i kult Bł. Wincentego. Dziesięcioletni okres rządów biskupich Kadłubka w Krakowie omówił Ks. dr B. Przybyszewski (29 III). Czwarty i ostatni odczyt z tego cyklu — 31. III. — Kronika Kadłubka na tle renesansu XII w. — wygłosił prof. Plezia.

SREBRNY JUBILEUSZ BISKUPI SUFRAGANA KATOWICKIEGO

W dniu 25 IV br. uroczystą celebrą pontyfikalną w katedrze Chrystusa Króla w Katowicach obchodził Ks. Bp Julian Bieniek srebrny jubileusz sakry biskupiej. Kazanie wygłosił Ks. Arcybiskup B. Kominek. W uroczystości wzięło udział 22 Biskupów z Ks. Arcybiskupem Baziakiem na czele. Ojciec św. Jan XXIII nadesłał breve mianujące Biskupa Jubilata Asystentem Tronu Papieskiego.

50-LECIE ŚMIERCI KS. MARKIEWICZA

Dnia 29 I br. minęła 50 rocznica śmierci Sługi Bożego ks. Bronisława Markiewicza (1842—1912), opiekuna opuszczonej młodzieży i założyciela Zgromadzeń Św. Michała Archaniola. W związku z tym 28 I br. Ks. Bp S. Jakiel w obecności Księża Biskupów Bardy i Tomaki, przy licznych udziale duchowieństwa i wiernych odprawił pontyfikalną sumę w katedrze w Przemyslu. Kazanie wygłosił ks. F. Ochala C. S. M. A. Po południu w gmachu Seminarium Duchownego odbyły się prelekcje o ks. Markiewi-

czu. Uroczystości jubileuszowe obchodzono również w Miejscu Piastowym w domu głównym Zgromadzenia Św. Michała, w Pawlikowicach k. Wieliczki oraz w Strudze pod Warszawą.

25 — ROCZNICA ŚMIERCI KS. BPA BROMBOSZCZA²

W dniu 12 I br. minęło 25 lat od śmierci Ks. Bpa dra Teofila Bromboszcza, pierwszego sufragana diecezji katowickiej. Urodził się 25 IV 1886 r. w Katowicach-Ligocie. Po ukończeniu studiów teologicznych na uniwersytecie we Wrocławiu otrzymał 26 VI 1912 r. święcenia kapłańskie. Pracę doktorską napisał na temat jedności Ewangelii Św. Jana. Polityka germanizacyjna ordynariusza wrocławskiego kardynała Koppa była przyczyną, że ks. Bromboszcz, podobnie jak wielu innych księży Polaków, zesłany został na stanowisko wikarego aż do Szczecina. W okresie I wojny światowej był kapłanem wojskowym. Po zakończeniu wojny został wikariuszem katedralnym we Wrocławiu, redagując równocześnie „Posłańca Niedzielnego”. Opiekował się w tym czasie Polonią wrocławską i był jej duszpasterzem. Brał czynny udział w akcji plebiscytowej na Śląsku. Po utworzeniu w Katowicach Administracji Apostolskiej, ówczesny jej Administrator Ks. A. Hlond zamianował ks. Bromboszcza pierwszym wikariuszem generalnym. Od r. 1927 do chwili nominacji na biskupa sufragana katowickiego (1934) był proboszczem w Mysłowicach. Jego staraniem powstał diecezjalny ośrodek rekolekcyjny w Koszycach oraz drukarnia i księgarnia katolicka w Katowicach.

²⁾ Życiorys dostarczony przez Ks. dr Józefa Bańkę z Katowic.

20-LECIE ŚMIERCI KS. E. SZRAMKA⁴

Dnia 13 I br. obchodzono w diecezji katowickiej 20 rocznicę śmierci Ks. Prałata dra Emila Michała Szramka. Ks. Szramek urodził się 29 IX 1887 r. w Tworkawie w pow. raciborskim na Górnym Śląsku. Po złożeniu matury w Raciborzu w r. 1907 zapisał się na Wydział Teologiczny uniwersytetu we Wrocławiu. Święcenia kapłańskie otrzymał 22 VI 1911 r. Pracował jako wikariusz w Miechowicach pod Bytomiem, Tychach, Zabrze i w Mikołowie. W styczniu 1923 r. został pierwszym konclerzem w Administracji Apostolskiej w Katowicach, która w r. 1925 na mocy bulli Piusa XI *Vixtum Poloniae Unitas* stała się diecezją śląską (katowicką). W kwietniu 1926 r. objął parafię Niepokalanego Poczęcia N. M. P. w Katowicach. Bp A. Lisiecki mianował go w 1927 r. swym delegatem do spraw budowy katedry w Katowicach, a później kierownikiem Komitetu Budowy. W tym też czasie został członkiem kapituły katedralnej. Był ponadto egzaminatorem prosynodalnym, członkiem Consilium vigilantiae i diecezjalnej Komisji Konserwatorskiej. Jako prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku wydał sześć tomów „Roczników” oraz cztery tomy „Fontes”. W uznaniu zasług odznaczony w r. 1928 złotym krzyżem zasługi, a w r. 1935 srebrnym wawrzynem akademickim (Polska Akademia Literatury). Aresztowany 8 IV 1940 r. został osadzony w obozie w Dachau, gdzie zmarł 13 I 1942 r. Ks. Szramek jest autorem ok. 25 prac z zakresu historii Kościoła, historii kultury i socjologii, z których ważniejsze podajemy: *Das Kollegiatstift zum hl. Kreuz in Oppeln. Ein Beitrag zur Breslauer*

⁴⁾ Życiorys łaskawie dostarczony przez Ks. dra Bańkę z Katowic.

Diözesangeschichte, Wrocław 1915 (praca doktorska); Ks. Norbert Bończyk, *Homer Górnośląski, poeta walki kulturowej*, Katowice 1930; *Śląsk jako problem socjologiczny*, Katowice 1934, (odb. z Roczn. T. N. S.); Ks. Aleksander Skowroński, Katowice 1936.

KULT MATKI BOSKIEJ WNIEBOWZIĘTEJ NA ŚLĄSKU

Wystawa pt.: „Z dziejów kultu Matki Boskiej Wniebowziętej na Śląsku” została zorganizowana przez Archiwum i Muzeum Archidiecezjalne oraz Bibliotekę Kapitułową we Wrocławiu w ramach „Dni Maryjnych”. Trwała od 12 VII — 30 X 1961 roku. Swoim zasięgiem obejmowała następujące przejawy kultu maryjnego: 1) teksty liturgiczne zawarte w mszalach, rytuałach i brewiarzach; 2) teksty modlitw i pieśni; 3) miniatury w rękopisach liturgicznych przedstawiające życie N.M.P.; 4) literaturę i prasę o miejscach kultu Matki Bożej; 5) fundacje ołtarzowe ku czci Maryi. Ogółem wystawiono trzy dokumenty, 17 rękopisów oraz 22 druk. Święto Wniebowzięcia N. M. P. w archidiecezji wrocławskiej było obchodzone bardzo uroczysto. Najstarszy zachowany ceremoniał katedry wrocławskiej z lat 1448—1484, gdzie wśród 9 świąt *in quibus Episcopus uel Suffraganeus debet cantare* figuruje na 7 miejscu święto *in assumptionis marie*. Szeroko rozpowszechniony kult Matki Najświętszej wpłynął również na zdobnictwo ksiąg liturgicznych jak antyfonarze, graduały i rytuały. Motywy maryjne pojawiają się także na pieczęciach np. na dokumencie bpa wrocławskiego Jana V Turzona z roku 1519. Dokument władz pruskich z 1782 r. donosi o tym, że Ślązacy mimo zakazu odbywają pielgrzymki do

Częstochowy. Wystawę zamykała ekspozycja śląskiej rzeźby i malarstwa maryjnego.

ŚWIADECTWA KOŚCIELNYCH KSIĄG METRYKALNYCH O POLSKOŚCI ŚLĄSKA

W ostatnich latach podkreśla się znaczenie kościelnych ksiąg metrykalnych dla badań naukowych, zwłaszcza historycznych i socjologicznych. Zarząd Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu zorganizował w swoim lokalu wystawę pt.: „Świadectwa kościelnych ksiąg metrykalnych o polskości Śląska”. Wśród eksponatów znalazły się prócz ksiąg metrykalnych również księgi zapowiedzi przedślubnych, ogłoszeń parafialnych itp. Chronologicznie wystawa obejmuje czas od końca XVI wieku do roku 1939. Ekspozycje przechowywane obecnie w Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu pochodzą z następujących parafii: Białej, Byczyny, Łącznika, Michalic k. Namysłowa, Miłoszyc, Olawy, Oltarzyna, Sycowa⁵⁾, i Wrocławia. Często są to księgi pisane względnie prowadzone w jęz. polskim, co przy badaniu stosunków narodowościowych na Śląsku posiada swój ciężar gatunkowy. Oltarzyńska księga metrykalna posiada zapiskę, że *Parochus in Oltaschin debet Germanicam et Polonicam linguam callere*. Na wystawie znajduje się również statut „Kółka polskiego”, istniejącego przed wojną w Seminarium Duchownym we Wrocławiu, którego celem było (§ 1) „wydoskonalenie w jęz. polskim” oraz

⁵⁾ Bp W. Urban, *Polskie księgi zapowiedzi małżeńskich parafii Syców z XIX wieku*, Nasza Przeszłość T. 13: 1961 s. 287—291.

protokoły z jego posiedzeń (1900 r.)⁶⁾. Ekspozycję zamyka księga ogłoszeń kościoła Św. Marcina we Wrocławiu z ostatnim wygłoszonym tam w dniu 17 IX 1939 roku polskim kazaniem⁷⁾. Wystawa trwa od grudnia 1961 r.

JUBILEUSZ

PROF. LEHR-SPLAWIŃSKIEGO

Krakowski Oddział Polskiej Akademii Nauk obchodził dnia 21 XI 1961 r. jubileusz 70-lecia urodzin czołowego przedstawiciela słowianoznawstwa polskiego prof. Tadeusza Lehr-Splawińskiego. Historyka Kościoła interesują przede wszystkim prace Profesora o Apostołach Słowiańszczyzny Św. Konstantym i Metodym oraz studia nad liturgią i obrzędkiem słowiańskim w dawnej Polsce: *Konstantyn i Metodiusz w walce o liturgię słowiańską; Patriarchat Focjusza o sprawy słowiańskie; Dwa najstarsze słowiańskie dzieła literackie; Misja słowiańska Św. Metodego a Polska; Czy są ślady istnienia liturgii cyrylo-metodejskiej w dawnej Polsce?; Nowe jazy dyskusji o zagadnieniu liturgii słowiańskiej w dawnej Polsce; Pierwszy chrzest Polski; Dookoła obrządku słowiańskiego w dawnej Polsce; Uwagi o języku Bogurodzicy*. Wszystkie te artykuły i rozprawy zostały wydane w dwu zbiorach: *Rozprawy i szkice z dziejów kultury Słowian*, Warszawa 1954 i *Od piętnastu*

⁶⁾ Zb. Bednorz, *Działalność „Kółka polskiego” we Wrocławiu (1895—1906) w świetle świeżo odnalezionych protokołów z posiedzeń*, Opole 1959, Komunikaty Inst. Śląskiego w Opolu, nr 38.

⁷⁾ Bp W. Urban, *Ostatnie kazanie polskie w kościele Św. Marcina we Wrocławiu*, Sobótka R. 16: 1961 s. 101—103.

wieków, Warszawa 1961. Ponadto praca wydana osobno: *Zywoty Konstantyna i Metodego (obszerne)*. Przekład polski ze wstępem i objaśnieniami oraz z dodatkiem zrekonstruowanych tekstów staro-cerkiewno-słowiańskich sporządził ... Poznań 1959.

KSIEGA PAMIĄTKOWA KU CZCI PROF. PIGONIA

Staraniem Komisji Historyczno-Literackiej Krakowskiego Oddziału PAN ukazała się Księga pamiątkowa dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej profesora U. J. Stanisława Pigonia, znakomitego historyka literatury polskiej i zasłużonego wychowawcy kilka pokoleń polonistycznych. Księga pamiątkowa oprócz bibliografii prac Profesora (przeszło 1200 pozycji) zawiera prace 51 autorów — przyjaciół, kolegów, współpracowników i uczniów o różnorodnej tematyce. Uroczystość wręczenia Księgi Zasłużonemu Jubilatowi odbyła się 10 III br. w Auli P. A. N. w Krakowie. Referat poświęcony naukowej i pedagogicznej działalności Profesora wygłosił prof. K. Wyka.

KSIEGA PAMIĄTKOWA KU CZCI JULIUSZA KLEINERA

Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wydało księgę pamiątkową ku czci Juliusza Kleinerja (1886—1957), profesora historii literatury na Uniwersytetach Jana Kazimierza we Lwowie (1912—1941), KUL-u (1944—1949) i Uniwersytetu Jagiellońskiego (1949—1957). Księga oprócz kroniki życia i działalności oraz bibliografii prac Profesora zawiera szereg rozpraw omawiających wzajemnie postać jednego z wybitnych uczonych na niwie historii literatury.

INAUGURACJA ROKU AKADEMICKIEGO NA KUL-u

Dnia 5 XI 1961 r. odbyła się uroczysta inauguracja roku akademickiego 1961/62 na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Mszę św. odprawił Ks. Bp Kalwa, Wielki Kanclerz KUL. Kazanie wygłosił Ks. Bp K. Wojtyła. Drugą część inauguracji odbyła się w auli uniwersytetu. Na uroczystość przybyli: Ks. Kardynał Wyszyński, Prymas Polski, Księża Biskupi: K. Kowalski, I. Świrski, F. Jop, T. Wilczyński, M. Jankowski, H. Strąkowski, K. Wojtyła i S. Bareła, katolicycy posłowie na Sejm, przedstawiciele wyższych uczelni Lublina. Po wstępnym słowie Ks. Rektora Rechowicza, prorektor Z. Papierkowski złożył sprawozdanie rektorskie za ubiegły rok akademicki. Wykład inauguracyjny pt. „Co to jest prawo” wygłosił prof. Z. Papierkowski. Na zakończenie przemówił Ks. Prymas. Wieczorem Teatr Akademicki wystawił sztukę Janiny Hertz pt. „Królowna”.

NEKROLOGI

Dnia 4 XI 1961 r. zmarł w Poznaniu ks. dr Szczyński Dettloff, b. profesor historii sztuki Uniwersytetu Poznańskiego. Urodzony w 1878 r. po ukończeniu szkoły średniej w Nakle nad Notecią wstąpił do Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu. Wyświęcony na kapłana 15 grudnia 1901 r. studiował muzykologię, historię sztuki i filozofię ścisłą na uniwersytetach w Monachium i Wiedniu. W r. 1915 został profesorem historii sztuki w Seminarium Duchownym w Poznaniu. Był jednym z organizatorów Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu i do r. 1960 profesorem zwyczajnym historii sztuki na tej uczelni. Ponadto był członkiem Towa-

czystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu, członkiem P. A. U., członkiem rzeczywistym P. A. N., członkiem honorowym Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Zainicjował badania nad dziejami sztuki Wielkopolski i Ziemi Zachodniej. Jest autorem szeregu cennych rozpraw z zakresu historii sztuki, wśród których pierwsze miejsce zajmuje dwutomowa monografia: *Wit Stosz*, Wrocław 1961, nad którą pracował przez całe życie. Z innych prac wymienimy ważniejsze: *Galeria obrazów Muzeum im. Mielżyńskich*, Poznań 1916; *Stosunki artystyczne biskupa poznańskiego Urjela z Górkę z Norymbergą. Przyczynek do dziejów irredniowiecznej sztuki wielkopolskiej*, Poznań 1919; *Jan Polak. Na marginesie pracy Jerzego Mycielskiego pt. Jan Polak, malarz polski w Bawarii oraz utwory jego młodości w Krakowie*. Prace Komisji Historii Sztuki T. IV, Kraków 1927; *Der Entwurf von 1488 zum Sebaldisgrab. Ein Beitrag, zur Geschichte der gotischen Kleinarchitektur und Plastik insbesondere auch zur Vischer Trage*, Poznań (b. r. w.); *Rzeźba polska do początku XVIII wieku*, Wiedza o Polsce, Warszawa (1933) s. 61—82; *Trochę rzeźby wielkopolskiej*, Biuletyn Hist. Sztuki i Kultury 1935 nr 3; *Der Grabstein des Kardinals Aleksander von Masovien in der Wiener Stephanskirche*, Lwów 1939; *Dwie konfesje św. Wojciecha w katedrze gnieźnieńskiej*, Święty Wojciech 997—1947, Gniezno (1947) s. 255—292, przyp. i dok. s. 342—363.

Dnia 26 XI 1961 r. zmarł w Warszawie Ks. Bp. Tadeusz Paweł Zakrzewski, ordynariusz diecezji plockiej. Ks. Biskup urodził się 11 sierpnia 1883 r. w Skokach (archidiecezja poznańska). Święcenia kapłańskie przyjął dnia 11 lutego 1906 r. Na-

stępnie studiował na uniwersytetach w Monastyrze i we Fryburgu. W latach 1910—1924 był osobistym sekretarzem arcybiskupa Likowskiego i prymasa Dalbora, wykładając równocześnie w Arcybiskupim Seminarium Duchownym w Poznaniu. W latach 1928—1938 piastował urząd rektora Polskiego Instytutu dla Księży w Rzymie. W r. 1938 otrzymał godność biskupa sufragana łomżyńskiego. Dnia 12 kwietnia 1946 został ordynariuszem diecezji plockiej. W r. 1959 Ojciec św. Jan XXIII nadał mu honorowy tytuł Asystenta Tronu Papieskiego. Pogrzeb Ks. Bpa Zakrzewskiego odbył się dnia 30 XI. Uroczystą Mszę żałobną odprawił Ks. Bp Z. Chormański. Ks. Bp P. Dudziec długoletni współpracownik Zmarłego Biskupa wygłosił mowę żałobną, w której wzywając za motto słowa: „Kto większy między wami, sługą waszym będzie” nakreślił sylwetkę zmarłego arcybiskupa diecezji plockiej. Castrum doloris odprawił Ks. Prymas Wyszyński z arcybiskupem A. Baraniakiem, z Księżmi Biskupami: M. Klepaczem, i P. Dudzecem. Na zakończenie uroczystości żałobnych przemówił Ks. Kardynał-Prymas.

Dnia 3 XII 1961 r. zmarł w Krakowie O. Władysław Lohn T. J., długoletni profesor teologii dogmatycznej oraz prowincjał Małopolskiej Prowincji OO. Jezuitów (1935—1947). Urodził się 5 IV 1889 r. w Gorzkowie (pow. Bochnia). W r. 1904 wstąpił do Zakonu OO. Jezuitów. Filozofię studiował w Nowym Sączu (1910—1913). Studia teologiczne (1914—1918) odbywał w Chyrowie, Dziedzicach, Gräfenbergu i powtórnie w Dziedzicach, gdzie 17 VI 1917 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1919—1921 przebywał w Rzymie, przygotowując się do objęcia stanowiska profesora

dogmatyki. Dla pogłębienia prawa zakonnego został wysłany do Paray-le-Monial we Francji. Po powrocie do kraju w 1923 r. był profesorem teologii dogmatycznej w Krakowie (1923—1926), a następnie na Bobolanum w Lublinie (1926—1928). W latach 1928—1934 wykładał na Gregorianum w Rzymie, a w r. ak. 1934/35 na Bobolanum w Lublinie. W r. 1935 został prowincjałem. W okresie II wojny światowej organizował tajne nauczanie w zakresie studiów średnich. W latach 1948—1956 był dyrektorem Apostolstwa Modlitwy. Ostatnie lata swego życia poświęcił wyłącznie pracy naukowej. W druku ukazały się następujące prace: *De gratiatae praedestinationis secundum concilium Valentinum*, Gregorianum R. 3:1922 s. 103—106; *Christus nauczający. Ustanowienie i skład urzędu nauczycielskiego Kościoła*, Kraków 1927; *Doctrina S. Basilii Magni de processibus Divinarum Personarum*, Gregorianum R. 10:1929 s. 329—364, 461—500; *De Verbo Incarnato hominum Redemptore*, Romae 1930; *De SS. Trinitate*, tamże 1930 (wyd. 2 — tamże 1931, wyd. 3 — Cansa 1949); *Doctrina Nestorii de mysterio Incarnationis*, Collectanea Theologica R. 14:1933 s. 1—37; *Compendium quaestionum selectarum de quibus Orientales schismatici cum catholicis disceptarunt. I. Doctrina Graecorum et Russorum de processione Spiritus Sancti a solo Patre*. Adnotationes ad usum auditorum Universitatis Gregorianae, Romae 1934. Z przekładów należy wymienić: Meschlera, *Trzy podstawy życia zakonnego*, Kraków 1917 (wyd. 2 — tamże 1927); *O naśladowaniu Chrystusa* (5 wyd. w latach 1948—1956) oraz trzy wydania Wujkowskiego tłumaczenia Nowego Testamentu. Śmierć oderwała go od pracy nad

komentarzem teologicznym do Nowego Testamentu w toku nad Ewangelią Św. Łukasza. Pogrzeb odbył się 5 XII na cmentarzu rakowieckim. Kondukt prowadził Ks. Arcybiskup Baziak przy udziale Księży Biskupów K. Pękałi, J. Bieńka i J. Groblickiego, licznego duchowieństwa i zakonów.

Dnia 9 XII 1961 r. zmarła w klasztorze PP. Norbertanek na Zwierzyńcu w Krakowie S. Augustyna Hyla, zasłużona propagatorka kultu Bł. Bronisławy. Urodzona 27 II 1894 r. wstąpiła do Zakonu PP. Norbertanek w Krakowie w 1916 r. Śluby wieczyste złożyła 10 sierpnia 1921 r. W r. 1926 przełożeni zlecieli jej pracę nad szerzeniem czci Bł. Bronisławy. Z jej inicjatywy obchodzone uroczystości w 1939 r. setną rocznicę beatyfikacji, wprowadzono wieczystą nowennę do Bł. Bronisławy. W ciągu 35 lat działalności na tym odcinku wydała drukiem następujące prace: *Lilia Premonstratu* (1933); *Błogosławiona Bronisława wzór dla młodzieży* (1934); *675 lat kultu Błog. Bronisławy* (1934); *Miesiąc Błog. Bronisławy* (1935); *Nowenna do Błog. Bronisławy* (1936); *Błog. Bronisława Patronka cierpiących* (1938). W rękopisach pozostały: *Magnificat i Te Deum w życiu Błog. Bronisławy*.

Dnia 28 I br. zmarła w Częstochowie S. Barbara Żulińska, zmarła wychwastka, autorka licznych prac pedagogicznych i religijnych. Urodzona we Lwowie w 1881 r. ukończyła studia filologiczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Tu też po ukończeniu studiów została kierowniczką Państwowego Seminarium dla Ochrońniarek. W r. 1913 wstąpiła do Zgromadzenia Sióstr Zmarłychwstania Pańskiego. Od 1931 r. wykładała w seminarium nauczycielskim

prowadzonym przez Zmartwychwstanki w Warszawie na Żoliborzu. W r. 1934 została dyrektorką tego zakładu. Po przeniesieniu w 1938 r. do Lwowa rozwinęła działalność publicystyczną z zakresu pedagogiki. Ostatnie lata życia po II wojnie światowej spędziła w Częstochowie. Oprócz głównego dzieła: *Ku zmartwychwstaniu* — zostawiła szereg prac i artykułów, z których podajemy ważniejsze: *Nauka moralności narodowej — obowiązki Polki. Pogadanki dla dziewcząt*, Lwów 1913; *O wychowaniu religijnym dzieci w wieku przedszkolnym*, Poznań 1932; *Wychowanie religijno-moralne w wieku szkolnym*, Poznań 1936; *Na przyjęcie Pana. Listy do dziecka przed pierwszą Komunią świętą*, Poznań 1937 (wyd. 2 — Częstochowa 1949); *Dla Ciebie Polsko. Obraz z życia Tadeusza Żulińskiego*, Lwów 1938; *Matka — obywatelka. Pogadanki o wychowaniu dzieci*, Lwów 1938 (wyd. 2 — Katowice 1948); *Dr Józef Żuliński, budowniczy Boży*, Katowice 1938; *Mały Jezus. Legendy i opowiadania z dzieciństwa Chrystusa Pana*, Katowice 1948.

Dnia 25 III br. zmarł w Lublinie ks. dr Stanisław Płodzień, docent prawa rzymskiego i dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Urodzony w 1913 r. na Podlasiu święcenia kapłańskie przyjął w 1939 r. Po skończeniu II wojny światowej rozpoczął studia prawnicze na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych KUL-u, uwieńczony doktoratem w 1950 r. W r. 1953 uzyskał stopień doktorski z prawa kanonicznego w oparciu o pracę: *Dowód z opinii biegłych w procesie kanonicznym* (Lublin 1958). Był kolejno zastępcą profesora (1953—1956) i docentem (1956—1962) prawa

rzymskiego na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL. W latach 1954—1956 pełnił obowiązki profesora uczelni. W początkach roku akademickiego 1961/62 został dziekanem Wydziału Prawa Kanonicznego. Z innych prac należy wymienić: *Geneza i zakres pomocy prawnej w stadium procesowym sędziowskiego orzekania*, Zeszyty Naukowe KUL R. 1:1958 s. 53—71; *Quella nullitatis jako środek odwoławczy od wyroków w prawie kanonicznym*, Lublin 1959; *Lex Rhodia de iactu. Studium historyczno-prawne z zakresu rzymskiego prawa handlowo-morskiego*, Lublin 1961.

Dnia 6 IV br. zmarł w Kielcach Ks. Infulat dr Zygmunt Pilch, znany teoretyk wymowy kościelnej i długoletni profesor tamtejszego Seminarium Duchownego. Urodzony 10 IX 1888 r. wstąpił w 1904 r. do Seminarium Duchownego w Kielcach. Na kapłana został wyświęcony w r. 1911. Następnie został wysłany na dalsze studia teologiczne do Innsbruka. Po powrocie do diecezji w r. 1913 objął w Seminarium wykłady z teologii moralnej i homiletyki. Po pierwszej wojnie światowej został redaktorem *Kieleckiego Przeglądu Diecezjalnego*. W r. 1923 rozpoczął wydawać kwartalnik poświęcony zagadnieniom kaznodziejstwa polskiego pt. *Przegląd homiletyczny*. W r. 1932 bp Łosiński mianował go kanonikiem kapituły katedralnej kieleckiej. W r. 1946 został prałatem, w 1949 archidiaconem i protonotariuszem apostolskim. Ponadto pełnił funkcję egzaminatora prosynodalnego i delegata do spraw wychowania i nauki w Seminarium Duchownym. Był także członkiem redakcji *Współczesnej ambony*. Ks. Pilch jest autorem szeregu prac, z których wyliczymy najważniejsze: *Zagadnienia języka i stylu*

w *kaznodziejstwie*, Kielce 1923; szereg rozdziałów w zbiorowym wydaniu: *Homiletyka duszpasterska*, Kielce 1935; *Nauka pasterzowania*. Praca zbiorowa pod redakcją ks. Z. Pilcha, T. I, Kielce 1939, T. II, Kielce 1947. Następujące dzieła opracowane przez ks. Pilcha: *Nauka pasterzowania*, Praca w parafii, Osoba duszpasterza, Obyczaje parafian, Odrodzenie parafii przez liturgię; *Nauka dykcji. Podręcznik dla kaznodziejów*, Kielce 1946; *Ku czci Niepokalanej i Wniebowziętej*, Kielce 1947; *Wykład zasad kościelnej wymowy*, Poznań 1958.

ODKRYCIA ARCHEOLOGICZNE W TYŃCU*

Katedra Historii Sztuki Średniowiecznej U. J. w Krakowie pod kierunkiem doc. dra Lecha Kalinowskiego nawiązując do prac A. Szyszko-Bohusza (1943), Z. Kupca i K. Leńczyka (1948—1953) rozpoczęła 6 lipca 1961 r. badania w opactwie OO. Benedyktynów w Tyńcu. Z ramienia Komisji Archeologicznej Oddziału P. A. N. w Krakowie prace wykopaliskowe prowadzili mgr Helena Zoll-Adamikowa, adiunkt Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu i mgr Zenon Woźniak, asystent Muzeum Archeologicznego w Krakowie. Celem badań było m. in. ustalenie pierwotnego założenia architektonicznego kościoła i klasztoru romańskiego. W wyniku prac prowadzonych w prezbiterium dzisiejszego kościoła stwierdzono, że pierwotnym założeniem był trzynawowy kościół bazylikowy, zakończony

* Przy pisaniu niniejszej notatki autor korzystał z obszernego sprawozdania opracowanego przez doc. dra L. Kalinowskiego, mgrą Z. Woźniak, mgrą H. Zoll-Adamikową i mgrą K. Zurową, które ukaże się w Sprawozdaniach z czynności i posiedzeń P. A. N. za rok 1961.

od wschodu trzema absydami; większą bardziej wysuniętą ku przodowi na osi nawy głównej oraz dwiema mniejszymi na osiach naw bocznych. Arkady wsparte na filarach oddzielały od siebie nawy bazyliki. Nad arkadami wznosił się mur przeparty oknami i dźwigający płaski strop lub wianuszki dachowe. Półkolumny przy ścianach naw bocznych oraz ich odpowiedniki przy filarach międzynawowych podtrzymywały gurty sklepienne. Filary w nawie głównej, a półkolumny w bocznych wyznaczały rytm przęseł kościoła. Przęsła nawy głównej były kwadratowe o boku 4,20 m, a przęsła naw bocznych prostokątne o rozmiarach 4,20 na 2,90 m. Dotychczas odsłonięto cztery przęsła nawy głównej, którym odpowiadały po trzy przęsła w nawach bocznych. Pierwotny kościół był zapewne znacznie dłuższy. Zachodnia jego część czeka na odsłonięcie. Budowla miała charakter wybitnie romański. Zachowane w nawie południowej attyckie bazy przyściennych półkolumn pozabawione charakterystycznych dla XII wieku żabek mówią, że budowla ta powstała przed r. 1100. Dotychczasowe badania nie dały pełnego materiału dowodowego odnoszącego się do ram czasowych użytkowania romańskiego kościoła. We wnętrzu tego kościoła na szerokości trzeciego i czwartego przęsła od wschodu ujawnione zostały groby zakonników datowane na wiek XI—XIII. Na uwagę zasługują trzy groby, w tym dwa opackie. Chronologicznie najstarszy jest grób położony w północnym narożniku przęsła północnego. Sarkofag wykonany z piaskowców i wapieni zawierał szkielet mężczyzny zwrócony na zachód. Na lewej pierśi zmarłego znaleziono ołowiany krzyż, a przy prawym ramieniu części pastorału. Po między tym grobem a murem między-

nawowym natrafiono na dolną część drugiego grobu romańskiego opackiego. Obok szczątkowo zachowanego szkieletu znaleziono w nim szczerozłoty kielich tzw. podróżny wysoki ponad 9 cm wraz z pateną zapewne z I połowy XI w., ażurowy modus ze złożonego brązu oraz skrawki materii przetykanej złotą nicią. Grób ten jest młodszy od poprzedniego. W trzecim prześle nawy głównej odkryto szkielet osobnika, przy których zachowały się części stopy jedwabnej haftowanej z aplikacjami, przetykanej złotą oraz jedwabny manipularz przetykany nicią srebrną. Chronologia grobu zamyka się w szerokich ramach XI—XIV w. Badania przerwane w listopadzie kontynuowane będą w następnych latach. Przewiduje się prace wykopaliskowe na terenie zakrystii, w tzw. babińcu i pod klatką schodową — w miejscach, gdzie pierwotnie wznosiła się południowa nawa boczna kościoła romańskiego — oraz w podziemiach nawy głównej istniejącego kościoła barokowego — celem uchwycenia długości kościoła romańskiego i form jego zachodniej fasady.

Z ŻYCIA INSTYTUTU TEOLOGICZNEGO

Seminarium Historii Kościoła w Polsce pod kierunkiem Ks. Prof. dra A. Schletza urządziło dn. 26 X 1961 r. naukową wycieczkę do Jędrzejowa celem zwiedzenia zabytkowego klasztoru OO. Cystersów oraz wystawy historycznej, „Cystersi w Polsce”. Wystawa zorganizowana na fali Millennium przez konwet jędrzejowski w 1958 r. przedstawia cywilizacyjną rolę polskich cystersów, ich wkład w duchową i materialną kulturę Polski na przestrzeni

od XII—XIX wieku. Uczestnicy zwiedzili również Muzeum Zegarów Słonecznych im. dra F. Przypkowskiego, oprowadzeni przez żonę twórcy Muzeum. OO. Cystersi gościnnie podejmowali uczestników wycieczki.

Przy pisaniu niniejszej kroniki służyli mi informacjami: Ks. dr J. Bańka z Katowic, O. Prof. A. Bober T. J., Doc. dr L. Kalinowski, Ks. W. Moroz C. S. M. A., PP. Norbertanki ze Zwierzyńca, Ks. Prałat dr WL. Padoz z Warszawy, Ks. Prof. dr A. Schletz, Ks. mgr A. Świerk z Wrocławia, O. K. Świątek S. O. C. z Jędrzejowa. Składam im na tym miejscu najserdeczniejsze podziękowanie.

Anzelm Szeinko O. F. M.

ARTYKUŁ O KARDYNALE HLONDZIE

Ks. Mieczysław Żywczyński, hasło HLOND w 43 zeszyte P. Słownika Biograficznego.

Autor nadal artykulowi charakter popularno-naukowy i naszpikował go gęsto wulgarnymi i brukowymi sloganami, przytaczając niezgodne z prawdą twierdzenie i snując różne domysły bez wystarczających podstaw. Mało dbając o obiektywizm naukowy, mija się tendencyjnie z prawdą, wykazując ponadto niemalą ignorację tematów poruszonych. Warto przygotować dłuższą recenzję oraz gruntowną biografię (historycy mają tu wdzięczny temat i piękne pole do pracy), ale na razie niech wystarczy krótka charakterystyka ogólna.

O poziomie artykułu świadczy przykładowo (a podobnych przykładów jest dużo) następujące zdanie: „H. był dy-

SZKOŁY PUARSKIE W POLSCE

W ROZWOJU HISTORYCZNYM

rektorem niemieckiego zakładu i zdeformować historyczną prawdę? — salezjańskiego w Wiedniu". Jeśli Daremny trud.
w Wiedniu (stolicy Austrii), to chyba Autor podpisał się pełnym nazwiskiem i tytułem: o dwie litery conajmniej za wiele.
a austriackiego! Czyżby autorowi świadomie chodziło o to, by Wielkiemu Polakowi dać niemiecką łatkę

Ks. Jan Pluciński

SZKOŁY PIJARSKIE W POLSCE

A. PROWINCJA POLSKA

(opracowali: ks. J. Buba S.P. i ks. A. Stępnik S.P.)

1. Chelm ⊙ 1667 (?) —1830
2. Drohiczyn Podlaski ⊙ 1774—1807 (do Prowincji Litewskiej)
3. Góra Kalwaria ⊙ 1675 (?) —1808
4. Kraków ⊙ 1729—1797 Instytut Teologiczny
1873—1939; 1949—1957 Konwikt
1890—1910; 1945—1948 Szkoła podstawowa
1910—1914; 1937—1939; 1945—1957 Szkoła
śred.
5. Lwów ⊙ 1756—1782
6. Łomża ⊙ 1774—1807
7. Łowicz ⊙ 1668—1832
8. Łuków ⊙ 1701—1832
9. Międzyrzecz Korecki ⊙ 1702—1797 (do Prowincji Litewskiej)
10. Opole Lubelskie ⊙ 1758—1785 (?) Szkoła rzemieśln.
1798—1832 Szkoła śred.
11. Piotrków Tryb. ⊙ 1675—1832
12. Podoliniec ⊙ 1643—1782 (do Prowincji Węgierskiej)
13. Radom ⊙ 1688—1832
14. Radziejów ⊙ 1729—1806 (?)
15. Rakowice Krak. ⊙ 1914—1915; 1919—1939; 1945—1949 Szkoła
śred.
1922—1939 Szkoła podstawowa wewn.
16. Rawa ⊙ 1774—1780
17. Rydzyna ⊙ 1774—1780
18. Rzeszów ⊙ 1656—1786
19. Szczuczyn Mazow. ⊙ 1698—1804
20. Ślemień k/Żywca ⊙ 1907—1912
21. Warzę ⊙ 1690—1784

22. Warszawa ⊙ 1657—1833 Collegium Regium
1740—1832 Coll. Nobil. (od 1807 na Żolib.)
1758—1780 Convictus Civilis
1797—1834 Instytut Teologiczny
23. Wieluń ⊙ 1691—1832
24. Włocławek ⊙ 1820—1832
25. Złoczów ⊙ 1731—1784

REZYDENCJE

1. Kluczkowice k/Opola . . . ▲ 1763—1864
2. Lubawa ▲ 1682—1710 (w ciągu kilku lat w tym okresie) Szkoła parafialna
3. Nowy Sącz ▲ 1733—1786

B. PROWINCJA LITEWSKA

1. Dąbrowica ⊙ 1684—1832 (oraz Instytut Filozoficzny)
2. Drohiczyn Podlaski ⊙ 1807 (z Prow. Polskiej) —1831
3. Dubrowna ⊙ 1785 (z Witebska) —1797 (do Witebska)
4. Lida ⊙ 1756—1834
1926—1935 Szkoła podstawowa
1927—1939 Szkoła śred. handl.
5. Lubieszów k/Pińska ⊙ ok. 1730—1834 (oraz Nowicjat od 1736)
1934—1939 Szk. śred. z konwiktem i Now.
6. Międzyrzecz Korecki ⊙ 1797 (z Prow. Pols.) —1831
7. Petersburg ⊙ 1826—1862 (?)
8. Połock ⊙ 1822 (z Witebska) —1830
9. Poniewież ⊙ 1727 (z paraf. Pogirze) —1832
10. Rosienie ⊙ 1743—1831
11. Szczuczyn Litewski ⊙ 1718—1832
1927—1939 duszpast. i Nowicjat (przeniesiony do Lubieszowa 1934)
12. Śnipiszki ⊙ 1775—1779 (tylko Instytut Teol. i Nowicj.)
13. Walerianów-Lużki ⊙ 1741—1832
14. Werenowo-Bolotne ⊙ 1735—1755 (do Lidy)
15. Wilno ⊙ 1731—1741 (konwikt do 1832)
1738—(?) Szkoła element. śpiewacza przy katedrze wil.
16. Wilkomierz ⊙ 1745—1835
17. Witebsk ⊙ 1753 (?) —1785 (do Dubrowny); 1779 (z Dubrowny)—1822 (do Połocka)
18. Zelwa ⊙ 1740—1832
? Szkoła parafialna

REZYDENCJE

1. Duksty k/Wilna ▲ 1750—1864 (?) Szkoła parafialna 1790—1800
2. Gieraniony ▲ 1730—1740 szkoła parafialna
3. Jatwiesk k/Szczuczyna Lit. . ▲ 1777—1832 (?)
4. Kiejdany ▲ Szkoła parafialna
5. Łuczaj k/Postaw. ▲ 1796 (?) Szkoła parafialna
6. Nowogródek ▲ 1798 (?) Szkoła parafialna
7. Pogirze ▲ 1723—1727 (do Poniewieża)
8. Wornie ▲ 1750—1760 Kierown. i naucz. w Żmudzkim Seminarium Duchownym
9. Zasław ▲ Szkoła parafialna

Objaśnienia: ⊙ Kolegium ze szkołą
⊙ Kolegium ze szkołą i konwiktem
▲ Rezydencja ze szkołą paraf. lub bez niej.

N.b. — Czas otwarcia i zamknięcia szkoły rzadko się pokrywał z czasem założenia i kasaty siedziby pijarskiej (czas istnienia szkoły był zwykle krótszy).

- Archiwum Franciscanum Historicum, A. 54: 1961, ss. 475.
- Bazielich Wiktor, Stary Sącz i jego zabytki. Przewodnik, Kraków 1961, Wyd. Literackie, ss. 62, ilustr., mapa.
- Bender Ryszard, Ludność miejska Lubelskiego w akcji przedpowstaniowej w latach 1861—1862, Lublin 1961, Tow. Nauk. K. U. L. ss. 111.
- Bogdanowicz Piotr, Uwagi nad panowaniem Mieszka I. Przypuszczalna przyczyna sojuszu Mieszka I z cesarzową Teofano, Roczniki Historyczne, R. 26: 1960, Nadb. ss. (34).
- Bohdziewicz Piotr, Zagadnienie formy w architekturze baroku, Lublin 1961 Tow. Nauk. K. U. L. ss. 388, ilustr.
- Braun Jerzy, Mysterium iniquitatis. Spór o predestynację i geneza protestantyzmu, Kraków 1961, ss. 31. Odb. z mies. „Znak”.
- Dąbrowski Remigiusz ks., Osobliwości w Kościołach wschodnich, Lublin 1960, Tow. Nauk. K. U. L. ss. 83.
- Elementa ad fontium editiones, IV. Res polonicae Elisabetha I Angliae regnante conscriptae ex Archivis publicis Londiniarum edidit Dr. Carolus H. Talbot, Romae 1961, Institutum Historicum Poloniae Romae, ss. XIV, 311.
- Kamiński Stanisław, Pojęcie i klasyfikacja nauk, Lublin 1961, Tow. Nauk. K. U. L. ss. 155.
- Kapiszewski Henryk, Droga z Panonii do Polski w r. 996. Przyczynki do dziejów przesłęczy Dukielskiej, Acta Archaeologica Carpathica, T. 2: 1960, Nadb.
- Karasiewicz Władysław, Działalność polityczna Andrzeja Zaręby w okresie jednoczenia Państwa Polskiego na przełomie XIII/XIV wieku. Poznań 1961 ss. 90. Pozn. Tow. Przyj. Nauk. Prace Komisji Historycznej, T. 19 z. 1.
- Lauckorońska Karolina, Studies on the roman-slavonic rite in Poland, Roma 1961, ss. VIII, 194, Orientalia Christiana Analecta, 161.
- Lekai Ludwig J., S. O. Cist., Geschichte und Wirken der weissen Mönche. Der Orden der Cistercienser. Deutsche Ausgabe hrsg. von Ambrosius Schneider. Köln (1958), ss. 359, 126 ilustr.
- Małunowiczówna Leokadia, Roma christiana. Podręcznik łaciny chrześcijańskiej, Lublin 1961, Tow. Nauk. K. U. L. ss. 449.
- Olezyk Aniela s., Sieć parafialna biskupstwa warmińskiego do roku 1525, Lublin 1961, Tow. Nauk. K. U. L., ss. 109, mapa.
- Pietraszko Jan ks., Rozważania, Kraków (1961), „Znak”, ss. 161.

- Popławski Antoni, Pisma pedagogiczne. Wstępem i objaśnieniami opatrzył Stanisław Tync. Wrocław 1957, Ossolineum, ss. CXXV, 412.
- Regesty wybranych zapisek z akt działalności arcybiskupów gnieźnieńskich, wydał ks. Henryk Rybus, Lublin 1961, Archiwa, Biblioteki i Muzea kościelne, T. 3, ss. (294).
- Sawicki Jakub, Concilia Poloniae, Źródła i studia krytyczne, I. Statuty synodalne krakowskie biskupa Jana Konarskiego z 1509 r., Lublin 1961, Tow. Nauk. K. U. L. ss. 63.
- Schenk Wacław ks., Liturgia Sakramentów świętych. Cz. I. Initiatio christiana, chrzest, bierzmowanie, Eucharystia, Lublin 1962, Tow. Nauk. K. U. L., ss. 131.
- Skwarnicki Marek, Papierowy dzwon, Kraków (1961), „Znak”, ss. 59.
- Stamirski Henryk, Zarys rozwoju miasta Piwnicznej (lata 1346—1807), Nowy Sącz 1961, ss. 166, ilustr.
- Stopniak Franciszek ks., Dzieje Kapituły Zamojskiej, Lublin 1962, Tow. Nauk. K. U. L., ss. 207.
- The Woodrow Wilson reader, select. and edited by Frances Farmer, New York City 1956, ss. 286.
- Weil Simone, Zakorzenie i inne fragmenty. Wybór pism, Kraków 1961, „Znak”, ss. 318. Biblioteka „Więzi”, Tom II.
- Willært Léopold, S. J., Après le concile de Trente. La Restauration catholique, 1563—1648, (Tournai 1960), Bloud & Gay, ss. 491. Histoire de l'Eglise depuis les origines jusqu' à nos jours, 18.
- Woroniecki Jacek o., Wychowanie człowieka. Pisma wybrane. Wyboru dokonał o. Wl. Kamil Szymański O. P., Kraków 1961, „Znak”, ss. 339.

TABLE DES MATIERES

	Page
Litterae Apostolicae du pape PIE XII	5
J. INNOCENTY BUBA S.P.: Les Pères des Écoles Pies en Pologne	13
ALOJZY GAWLIKOWSKI S.P.: La défense de la Congrégation des Pères des Écoles Pies et de son Fondateur en Pologne	39
ADAM PITALA S.P.: Le Collège des Écoles Pies à Cracovie	57
MARIAN GOTKIEWICZ: Les trois siècles du collège piariste du Podoliniec 1642—1942	83
WŁADYSŁAW KONOPCZYŃSKI: Le rayonnement de la pensée politique de Konarski	115
STANISŁAW TYNC: Les Pères des Écoles Pies et la question paysanne	137
WIKTOR HAHN: Le théâtre scolaire des Écoles Pies en Pologne	199
ANTONI KARCZEWSKI: L'activité architecturale et artistique des piaristes en Pologne	217
WANDA BOBKOWSKA: Le sort des piaristes à l'époque de la première occupation prussienne, 1793—1806	257
HANNA POHOSKA: Les Pères des Écoles Pies inspecteurs de la Commission d'Éducation Nationale	285
LA CHRONIQUE (Anselm Szeinke O. F. M.)	297
LIVRES RECUS	317